

Uudet jalostusarvot perustuen liha-lypsy-risteytysaineistoon

Pohjoismainen jalostusarvosteluyhdistys NAV on julkaissut 11.12.2018 ensimmäistä kertaa liharotuisille keinosiemennyssonneille jalostusarvostelun, jossa on hyödynnetty aineistoa liha-lypsy-risteytyksistä. Liharotusiemenen käyttö lypsykarjoissa on lisääntynyt paljon viime vuosina. Uudet jalostusarvot auttavat karjanomistajia valitsemaan parhaat liharotuiset ks-sonnit, joita käytetään lehmillä, joista ei haluta uudistuseläimiä. Jalostusarvojen avulla voidaan verrata myös erirotuisia sonneja keskenään.

Jalostusarvot poikima- ja teurasominaisuuksille

Jalostusarvot lasketaan kahdelle ominaisuusryhmälle: poikimaominaisuuksille ja teurasominaisuuksille. Poikimaominaisuuksien arvostelun muodostavat kolme ominaisuutta: vasikkakuolleisuus, poikimahelppeus ja vasikan koko. Tiedot jälkimmäiseen ominaisuuteen saadaan vain Tanskasta, muihin ominaisuuksiin myös Suomesta ja Ruotsista. Poikimaominaisuuksia mitataan erikseen ensikoilta ja myöhemmiltä poikimisilta, koska ensikkopoikimisiin liittyy yleensä suurempi riski poikimavaikeuksien suhteen. Myös teurasominaisuuksia on kolme: nettokasvu, ruhon laatuluokka, sekä ruhon rasvaluokka. Liharotuiset ks-sonnit saavat jalostusarvostelun teurasominaisuuksissa erikseen lehmä- ja sonnivasikoidensa perusteella

Jalostusarvojen ennusteiden eli indeksien julkaisu ja esitystapa

Liharotuinen ks-sonni voi saada tässä uudessa arvostelussa jalostusarvon ennusteet kaikkiaan seitsemässä ominaisuudessa: neljässä poikimaominaisuudessa ja kolmessa teurasominaisuudessa. Jalostusarvon ennusteet poikimaominaisuuksissa (vasikkakuolleisuus 1. lypsykaudella, vasikkakuolleisuus myöhemmillä lypsykausilla, poikimavaikeus 1. lypsykaudella, poikimavaikeus myöhemmillä lypsykausilla) julkaistaan, mikäli ominaisuuden "vasikkakuolleisuus myöhemmillä lypsykausilla" arvosteluvarmuus on vähintään 50 %, tai sonnilla on vähintään 500 liha-lypsy-risteytysjälkeläistä. Teurasominaisuuksissa indeksien julkaisuehtona on vähintään 50 % arvosteluvarmuus ruhon laatuluokassa tai vähintään 500 liha-lypsy-risteytysjälkeläistä. Indeksit nettokasvussa, ruhon laatu- ja rasvaluokassa ovat keskiarvoja uros- ja naarasjälkeläisten perusteella erikseen lasketuista jalostusarvoista.

Indeksien esitystapa on samanlainen kuin NAVin lypsyrotujen arvostelussa eli populaation keskiarvo on 100 ja hajonta 10 indeksipistettä. Populaation muodostavat tässä arvostelussa kaikki rotu yhdessä, jolloin erirotuisia sonneja voidaan vertailla suoraan keskenään niiden risteytyskäyttöominaisuuksien perusteella. Joissain ominaisuuksissa, kuten ruhon laatu- ja rasvaluokissa rotujen välillä on merkittäviä eroja, joita on kuvattu taulukossa 1. Roduittaisten jalostusarvojen keskiarvojen perusteella voidaan nähdä, että keski-Euroopan liharodut ovat brittiläisiä liharotuja parempia ruhon laatuluokassa, mutta huonompia ruhon rasvaluokassa. Myös poikimaominaisuuksissa brittirotut ovat keskimäärin parempia.

Taulukko 1. Eri rotuisten ks-sonnien jalostusarvon ennusteiden keskiarvot (laskettu ainoastaan julkaisurajan ylittäneistä jalostusarvoista).

	Poikimaominaisuudet ¹					Teurasominaisuudet ¹			
	N	CSu1	CSu2	CE1	CE2	N	DG	CCS	CFS
Angus	39	108	105	115	117	66	90	70	137
Simmental	48	100	101	99	98	143	106	77	103
Blonde	31	105	103	100	103	50	100	94	84
Danish Blue	69	91	97	95	97	92	107	120	83
Limousin	71	105	102	100	101	113	94	98	108
Charolais	49	95	97	102	96	81	113	89	105
INRA	1	104	107	131	114	4	84	118	108
Hereford	27	109	104	109	105	43	86	67	141

¹ N=sonnien lukumäärä, CSu1 = vasikkakuolleisuus, ensikot; CSu2 = vasikkakuolleisuus, myöhemmät lypsykaudet; CE1 = poikimahelppeus, ensikot; CE2 = poikimahelppeus, myöhemmät lypsykaudet; DG = nettokasvu; CCS = ruhon laatuluokka; CFS = ruhon rasvaluokka.

Arvostelussa käytettävät tiedot

Poikimaominaisuuksien arvostelu perustuu niihin tietoihin, mitä karjanomistajat raportoivat tuotosseurantaan poikimisten yhteydessä eli tiedot syntyneen vasikan elossaolosta, poikimisen vaikeusasteesta ja Tanskassa myös vasikan koosta. Teurasominaisuustiedot tulevat puolestaan suoraan teurastamoilta kansallisiin tietokantoihin. Teurastamot arvostelevat ruhot EUROP- laatuoluokituksen mukaisesti.

Arvostelussa käytettävä aineisto pohjautuu yksinomaan lypsykarjailoilta saataviin tietoihin. Tilojen, jotka ovat siirtymässä emolehmien pitoon ja joilla ei enää ole lypsäviä lehmiä, tietoja ei tässä arvostelussa käytetä.

Liharotujen suosio vaihtelee maittain

Tanskassa ylivoimaisesti suosituin isärotu liha-lypsy-risteytyksissä on danish blue (Tanskan sininen rotu), mikä ilmenee taulukosta 2. Suomessa puolestaan suositaan blond d'aquitainia, limousineä ja angusta. Ruotsissa taas eri rotuja käytetään kohtuullisen tasaisesti. Eri maiden risteytysyhdistelmistä saatavaa datan määrää tutkimalla haluttiin varmistaa, että sonnien jalostusarvoja voidaan vertailla myös eri rotujen kesken.

Taulukko 2. Erirotujen käyttö liha-lypsy-risteytyksissä Tanskassa, Suomessa ja Ruotsissa. Luvut on laskettu poikimisista vuosina 2013-2017.

Siemennyssonnin rotu	Tanska	Suomi	Ruotsi
Angus	1.8	18.0	13.7
Blonde	3.2	42.0	1.8
Danish Blue	79.2	-	-
Beef Shorthorn	0.1	-	-
Simmental (liha)	2.3	6.7	28.1
Charolais	4.2	6.0	19.7
Hereford	0.3	2.1	20.5
Highland	0.0	0.0	0.1
INRA	1.6	-	-
Limousin	7.0	25.2	16.1
Piemontese	0.1	0.0	-
Wagya	0.1	-	-